

Als team werken aan pesten en conflicten bij kinderen

Basisschool Sint-Martinus, Burcht
Studiedag 16 september

Begeleiding: Hilde Leonard

- Opleiding pedagogiek KUL
- 10 jaar vormingswerk met jongeren
- Navorming voor Refleks weerbaarheidscentrum
- Sinds 2004 zelfstandig nascholer:
*ondersteuning van leerkrachten en teams (BaO / SO) rond
moeilijk gedrag en sociale vaardigheden*

Contact: hilde.leonard@pandora.be

Conflicten als leermoment

- Conflicten horen bij het leven!
"Conflict = twee waarheden die niet in hetzelfde verhaal passen"
- In conflicten met leeftijdsgenoten leren kinderen sociale vaardigheden... als ze voldoende succeservaringen opdoen!
"Ruzie = emotioneel geëscaleerd conflict"

Pesten is...

- langdurig, altijd maar weer
- zelfde dader(s), zelfde slachtoffer(s)
- bedoeld om te raken, te kwetsen
- slachtoffer kan zich moeilijk verdedigen
- daders genieten ervan, geeft hen status of macht

TIK TIK TIK... (vgl. kippen)

= **ongewenst gedrag!**

Opdracht

Bespreek per 2 volgende vragen:

- In hoeverre heb jij in je job te maken met conflicten / pesten tussen kinderen?
- Wat is de impact van conflicten en pesten op de betrokken kinderen?
- Wat vind jij moeilijk aan conflicten / pesten?

**Omgaan met conflicten
en pesten tussen kinderen**

in 8 basisprincipes

De rol van de leerkracht

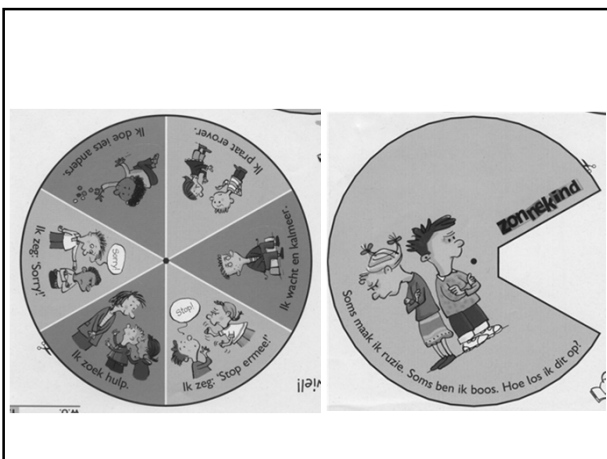
Test: "Mijn conflicthanteringsstijl"

- (*individueel*) Vul p. 1 in en bereken je score op p. 2.
- (*in groep*) Overloop ieders profiel: waar heb je hoge of lage scores?
- (*in groep*) Wat zijn de voor- en nadelen van iedere strategie? Overloop ze alle 5!

Principe 1

Kom zo weinig mogelijk tussen: creëer kansen voor kinderen om zelf hun conflicten op te lossen

Observeer: lukt het hen... of niet?

Principe 2

**Kom tussen als de kinderen er zelf niet uit
geraken.**

Reflectie:

Wanneer kom jij tussen in een conflict?

Waarom net dan?

Wanneer kom je níét tussen?

Tussenkomen bij conflicten

- Als er gevaar dreigt
- Als er gedrag gesteld wordt dat echt niet kan
- Bij sterke emotionele escalatie
- Bij emotioneel controleverlies
- Bij machtsmisbruik
- Bij dichtklappen of sterke onmacht
- Bij pesten
- ...

Wat kan er fout lopen?

1. Symmetrische escalatie

beiden willen winnen / gelijk halen
sterke emoties (boos!), ruzie, **tik tak tik tak...**
niet op de bal, maar op de persoon spelen

2. Complementaire escalatie

macht bij de één, onmacht bij de ander
dwingen versus toegeven
triomf versus dichtklappen
als dit een patroon wordt: **pesten, tik tik tik tik...**

Kijkopdracht

DVD Kleuterparticipatie (TV klasse) – een voorbeeld van een symmetrische escalatie.

- *Wat wil deze leerkracht de kinderen leren over conflicten? Slaagt ze daar ook in?*
- *Hoe zou je dit kunnen aanpakken zodat het conflict opgelost is én de kinderen er iets van leren?*

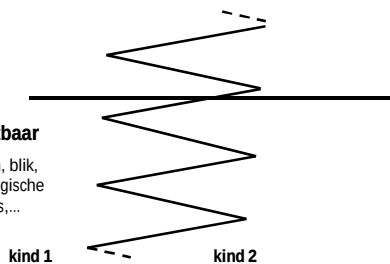
Een symmetrische escalatie

Zichtbaar

duwen, trekken, roepen,...

onzichtbaar

woorden, blik, psychologische spelletjes,...

Principe 3

Schelden, roepen,... kunnen niet.

We doen elkaar geen pijn.

Daarover bestaat geen discussie!

**Maar door dit te zeggen,
is het conflict niet opgelost...**

Principe 4

Eerst afkoelen, dan praten!

- lukt alleen maar als je veilig voelt
- beide kinderen apart van elkaar
aparte afkoelplek (voor alle kdn, voor een specifiek kind)?
- help ze fysiek rustig worden
even op schoot, een knuffel, een aai, troosten,...
stressballetje, wasco, voeten stampen, rondjes lopen,...
afleiding: computer, lezen, helpen met een klusje,...

Principe 5

Zorg dat kinderen na een conflict weer verder kunnen met elkaar

Reflectie:

Wat heb jij zelf nodig na een conflict

- als je zelf gekwetst bent?
- als je anderen gekwetst hebt?

Strafgericht

Welke regel is overtreden?

Wie heeft dat gedaan?

Hoe zullen we straffen?

Herstelgericht

Wat is er gebeurd?

Hoe voel je je erbij?

Wie is gekwetst?

Wat is hierin jouw
aandeel?

Hoe herstellen we de
schade?

Principe 6

Kies geen partij, maar stel je op als neutrale bemiddelaar

- Neutraal = meerzijdig partijdig
- Doel = communicatie opnieuw mogelijk maken, zodat relatie hersteld kan worden
- Inhoudelijk wordt het conflict door de leerlingen zelf opgelost

Bemiddelen

Stappen in een bemiddelingsgesprek

1. Stop en koel af!
2. Praat met elkaar en luister naar elkaar
3. Zoek samen een oplossing
4. Maak het weer goed!

*(gebaseerd op Barbara Porro,
kinderen en... hun rol als bemiddelaar)*

Principe 7

- Soms probeert een kind ruzie uit te lokken
- Doel: aandacht, controle, macht... over andere kinderen, soms ook over de leerkrachten
- Als het werkt: steeds opnieuw!

Let op (subtiel) provocerend gedrag en stop het!

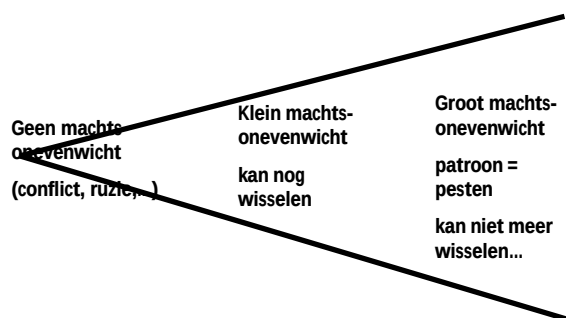
Complementaire escalatie

Beeldfragment: "Etre et avoir"

Leef je in in beide jongens:

Hoe evolueren hun gevoelens tijdens dit gesprek?

Asymmetrische escalatie

Bemiddelen in asymmetrische escalaties

Verklein het machtsonevenwicht door:

- Gelijke spreektijd voor ieder kind (*spreekstok*)
- Aparte voorbereiding met de kinderen (*ev. een tekening of andere voorbereiding om te tonen*)
- "Sterkste" kind laten beginnen (*vertrouwen voor de zwakste*)
- Pendeldiplomatie: over en weer gaan tussen de kinderen om ze tot slot samen te zetten

Principe 8

In geval van pesten: stop het pestgedrag!

- Hoe groter machtsonevenwicht, hoe belangrijker jouw hulp
- Bemiddelen zal hier niet meer werken...

Redenen om er niet over te praten

- Weet niet aan wie te vertellen
- Schaamte
- Bang voor straf
- Bang voor groepsdruk
- Bang niet geloofd te worden
- Bang zelf de schuld te krijgen
- Bang voor escalatie en wraak
- Niet geloven in mogelijke oplossing
- ...

Pesten detecteren

Voorwaarden:

1. pesten wordt ernstig genomen op school
2. de melder kan anoniem blijven
3. pesten melden is helpen
4. geen acties zonder inspraak slachtoffer

- *Vertrouwensrelatie met begeleiding*
- *Brievenbus, e-mailadres,...*
- *Kinderen en ouders mobiliseren om te melden wat je weet*
- *Altijd aanvullen met observaties: terugtrekken? gedragsverandering?*

Pesten aanpakken

Belangrijke criteria:

1. Pesten moet stoppen
2. Het moet veilig zijn voor het slachtoffer
3. Voorkeur voor een aanpak die ervoor zorgt dat leerlingen terug verder kunnen met elkaar

Onderscheid tussen

- Aanpak van een incident
- Ombuigen van het machtsonevenwicht

Getuige van een incident

Op het moment zelf

- Benoem wat je ziet gebeuren
- Stel een duidelijke gedragsgrens
- Ga geen discussie aan

Achteraf

- Vang eventueel slachtoffer op
- Breng collega's op de hoogte
- Denk samen na over een methode om het pesten te stoppen

Pesten stoppen

Wat meestal niet werkt:

- Weerbaarheidscursus voor gepeste kind
- Sensibilisatie (*film, verhaal,...*)
- Straf voor pester(s)

**Veiligheid voor het slachtoffer
= essentieel bij je aanpak!**

Pesten stoppen 1

Aanspreken van (vermoedelijke) dader(s)

- Geen omstanders
- Meerdere daders apart spreken
- Beschrijf de feiten + ongewenst karakter
- Wijs hem/haar op verantwoordelijkheid
- Roep op om in de toekomst te stoppen.
- Géén straf, géén waarheidsdiscussie!
- Volg de resultaten van het gesprek op.

Aanspreken wordt sterker...

- in een sfeer van transparantie: over pesten wordt gepraat in de opvang / op school!
- als je het enkele keren herhaalt / opvolgt tot het pesten stopt
- als verschillende begeleiders meedoen
- als ouders van de aangesproken leerlingen betrokken worden
- als leerkrachten betrokken worden

Pesten stoppen 2

Steungroepaanpak (o.a. no blame)

- niet-bestraffend
- responsabiliserend
- middengroep wordt geactiveerd

Zeer effectief (85% succes na één toepassing!)

Steungroep: 4 stappen

1. Gesprek met gepeste leerling
2. Bijeenkomst met steungroep:
= *pesters + stille getuigen + steunfiguren*

(een week later)

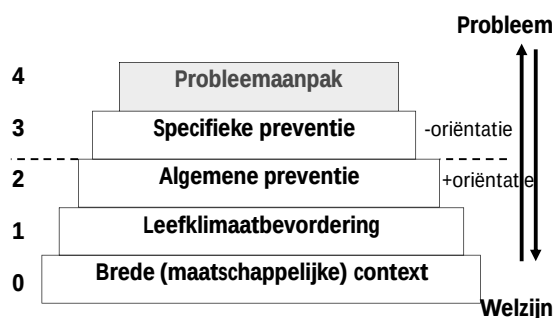
3. Gesprek met gepeste leerling
4. Gesprek met de steungroep

Niveau 4: Probleemaanpak

Doel: ongewenst gedrag doen stoppen + de gevolgen ervan herstellen

- *Jouw reactie op moment van de feiten*
- *Helpen afkoelen*
- *Conflictbemiddeling (tussen IIn, II-Ikr), herstel*
- *Stoppen ongewenst gedrag*
- *Opvolging (zoco, ouders, klaslkr,...)*

Niveau 4: Probleemaanpak

De preventiepiramide

Johan Deklerck, criminoloog KULeuven

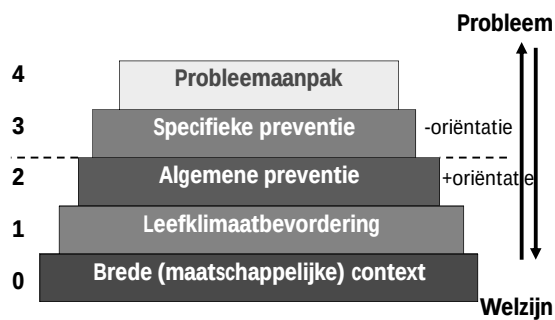
= overzicht van alle elementen nodig voor een volledig beleid m.b.t. ongewenst gedrag

- **Integraal:** alle niveaus zijn even belangrijk
- **Fundamenteel:** bovenste maatregelen werken maar goed als ze gedragen worden door onderliggende niveaus
- **Positief:** doel = goed functioneren van iedereen

De preventiepiramide

Johan Deklerck, criminoloog KULeuven

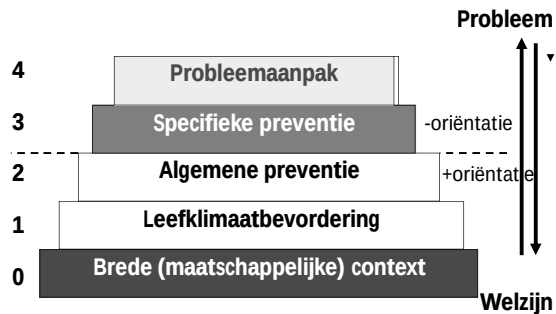

Niveau 0: Context

= mogelijkheden én grenzen van de omgeving (maatschappij /school)

- Kan je niet veranderen
- Wél belangrijk om hier rekening mee te houden: bepaalt je speelveld!
vbn. beperkingen van kinderen, ligging van de school, maatschappelijk klimaat,...

Niveau 3: Specifieke preventie

Niveau 3: Specifieke preventie

Doel: risico's beperken, rechtstreeks voorkomen van ongewenst gedrag (verhinderen / ontraden / onmogelijk maken)

- *regels en structuur*
- *toezicht, meldpunt*
- *lokalen op slot*
- *straf- en beloningssysteem*

= vaak repressief of inperkend: zuinig mee omspringen!

Niveau 3: Specifieke preventie

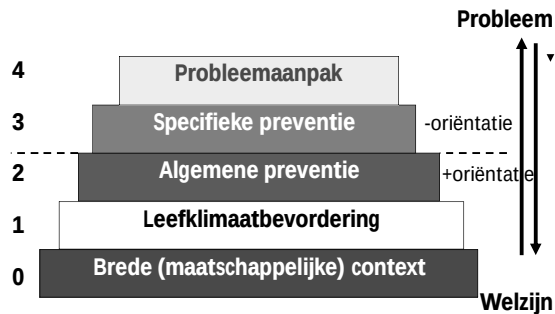
Voordeel: een duidelijke grens wordt gezet

Nadelen:

- vestigt de aandacht op het thema "pesten", verlaagt drempel om te gaan pesten
- gaat over wat niet mag, maar wat mag dan wel?
- controle bij leerkrachten, risico: verdoken pesten

Zuinig mee omspringen, onderbouwen!

Niveau 2: Algemene preventie

Niveau 2: Algemene preventie

Doel: vergroten draagkracht en gedragsmogelijkheden van kinderen én team

- Empathie, zicht op effect van je gedrag
- Weerbaarheid
- Conflicthantering
- Humor hanteren
- Medeleerlingen helpen

Gewenst gedrag stimuleren

- Geef als collega's het goede voorbeeld!
- Gebruik van coöperatieve werkvormen
- Accent zoveel mogelijk op leren ipv. op presteren
- Verveling op speelplaats tegengaan

Reële klasleven als aangrijpingspunt!

- Oefeningen / lessen over conflicthantering, bevorderen empathie, hoe reageren op pesten, weerbaarheid,...
- Bemiddelen bij conflicten tussen leerlingen
- Aandacht voor positieve groepsvorming

De rol van de groep bij pesten

- Leerlingen zijn meestal perfect op de hoogte van pesten in hun groep
- Als er gepest wordt, zijn er in 85% van de gevallen medeleerlingen in de buurt
- Als iemand uit de groep reageert, stopt het pesten meteen in de helft van de gevallen
- **Velen weten dat er gepest wordt, maar grijpen niet in...**

Je grijpt maar in als...

1. Je ervan overtuigd bent dat wat gebeurt, niet kan
2. Je je verbonden voelt met wie gepest wordt
3. Je gelooft dat dit ook van je verwacht wordt
verwachting van ouders en leerkrachten?
verwachting van voor jou belangrijke klasgenoten!
4. Je een idee hebt wat je zou kunnen doen.

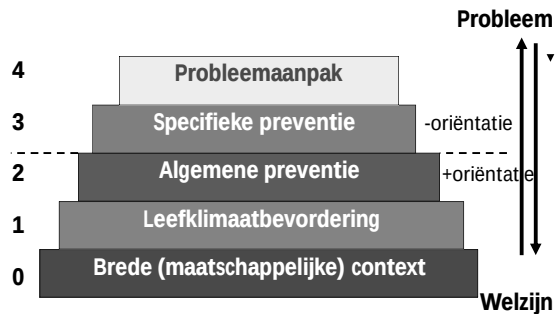
De macht van de middengroep

Vier thema's voor klasgesprekken:

- Wat wil jij dat klasgenoten doen als jij gepest wordt?
- Stel, er wordt gepest (*concreet voorbeeld*). Wat kan je doen om de gepeste te helpen?
- Wie van jullie heeft al eens iets gedaan om een leerling die gepest werd, te helpen? Vertel...
- Stel, je schiet niet goed op met een klasgenoot. Hoe kan je daarmee op een goede manier omgaan?

In een kader van bouwen aan een positief klas- en schoolklimaat

Niveau 1: Leefklimaatbevordering

Niveau 1: Leefklimaatbevordering

Doel: werken aan een goed leefklimaat in de klas en op school

- Welbevinden van alle betrokkenen: kinderen, personeel, ouders
- Goede onderlinge relaties, verbinding met elkaar
- Communicatie, participatie, verantwoordelijkheid, verbondenheid

Creëert motivatie om er samen het beste van te maken

Effecten van een pestbeleid

- Met een goed beleid kan de school de hoeveelheid pesterijen doen dalen met 10 à 15% (*misschien zelfs meer...*)
- Het kan ervoor zorgen dat pestgedrag niet escaleert
- Een school zonder pesten bestaat echter niet!
- Een plan van aanpak op het moment dat er gepest wordt is dus nodig!

Aan de slag!

Welke stappen willen we verder zetten rond het thema "pesten en conflicten tussen kinderen?"

- Waar wil ik zélf voortaan op letten?
- Waar vind ik dat we als team moeten aan werken?
